

ykesgrupper 1924-59 (1970), anm. Historisk Tidsskrift 12. rk. VI s. 367f.), mener at kunne fastslå, at afdødes formuemæssige status ikke generelt kan antages at have været forringet i perioden umiddelbart før dødsfaldet – en kritik, det var naturligt at rette mod materiale af denne karakter. Udskiller man personer ude af erhverv, skulle skifterne efter Jan Kuuses opfattelse være en pålidelig kildegruppe. Resultatet af undersøgelsen viser, hvad der i og for sig næppe kan overraske, at de større og store landbrug tidligere anskaffede flere og antagelig bedre redskaber og maskiner end de mindre og små. Jan Kuuse konkluderer, at der i den behandlede periode skabes en kløft mellem den kommercialiserede del af jordbruget (det større) og det mindre markedsindrettede (det mindre). Det forekommer her, at det er vel omfattende slutninger at drage på baggrund af kildematerialet, der her er inddraget. Adskillige af de tekniske fremskridt kan have været taget i brug af det mindre landbrug uden at boopgørelserne afslører dette, således på mejeribrugets område i form af deltagelse i fælles- og andelsmejerier og f. eks. leje af eller part i et damptærskværk. Jan Kuuses hypotese om skellet mellem kommercialiseret og mindre kommercialiseret landbrug må yderligere belyses ved parallelle studier, før den kan siges at være velbegrunderet.

CLAUS BJØRN

NYESTE TID

PETER SCHUSTER: *Henry Wickham Steed und die Habsburgermonarchie. Veröffentlichungen der Kommission für neuere Geschichte Österreichs*, 53. Wien-Köln-Graz, Hermann Böhlau Nachf., 1970. 208 s. DM 34.

Det er et værk, som vækker visse forhåbninger hos læseren, vel at mærke, når han tager bogen i hånden første gang. For kan ansvaret for Østrig-Ungarns undergang placeres hos enkeltpersoner, så må en betydelig del af ansvaret for, at Ententen til sidst besluttede at sønderlemme Monarkiet, ligge hos Wickham Steed, korrespondent for London-bladet *Times* i Wien 1902-13 og senere en meget indflydelsesrig publicist. Han sluttede sig til den lille, men meget aktive slavophile og austro-hungarofobe bevægelse, hvis kendteste pennefører var historikeren R. W. Seton-Watson, og som under 1. Verdenskrig utrætteligt arbejdede for at splitte Østrig-Ungarn op i dets nationale bestanddele, men som det først ved midten af 1918 lykkedes at gøre sin politik til Ententens anerkendte krigsmål.

Medens der i samtiden herskede en voldsom polemik mellem de slavophile og austrophile publicister, blev de respektive parters synspunkter aldrig genstand for historiografisk behandling. Nærværende værk må anses for et pionerarbejde indenfor dette felt og udfylder sine mangler til trods et betydeligt tomrum.

Forf. gennemgår kronologisk Wickham Steeds karriere, fra han begyndte sine studier i Tyskland som en varm beundrer af Tyskland. Men da han flyttede til Paris, afløstes denne følelse af fjendtlighed, som uddybedes, da han blev *Times'* korrespondent i Tyskland 1896 og senere forflyttedes til Rom. Her dannede han sig en fast og siden urokkelig mening om, hvorledes forholdene i Central-europa burde være, Tysklands alt for dominerende indflydelse på Triplealliancen

skulle modarbejdes ved en tilnærmelse mellem Østrig og Italien. Med denne konception ankom han til Wien 1902, i begyndelsen med en positiv indstilling til Østrig-Ungarn, men da det viste sig, at Østrig-Ungarn ikke ville føre den politik, som Steed ønskede, og han samtidig kom til at nære den dybeste mistro til udenrigsminister Aehrenthal, slog han ret pludselig om til det dybeste fjendskab mod Monarkiet og frakendte det fra da af enhver eksistensberettigelse, et synspunkt han holdt fast ved til sin død 1956. Dette er i store træk, hvad læseren erfarer om, hvorledes Wickham Steed udviklede sine synspunkter.

Værket bygger på Wickham Steeds papirer, offentliggjorte skrifter og artikler i *Times*, samt på de relevante videnskabelige publikationer. Kun *Times'* arkiv har Schuster ikke kunnet få adgang til.

Trods en utvivlsom stor flid og omhu fra forf.s side svarer resultaterne næppe til anstrengelserne, for Schusters portræt af Wickham Steed forekommer ikke at være et menneske af kød og blod, men snarere en skrivende *deus ex machina*, som forekommer aldeles uvirkelig. Fejlen er nok, at forf. har været overforsigtig med at drage konklusioner ud af sit materiale og ikke haft den fornødne forestillings-evne til at udføre en mere menneskelignende rekonstruktion af Wickham Steeds personlighed.

MARTON DE HARTYANI

ROBERT JOHN STRUTT: *Life of John William Strutt, Third Baron Rayleigh, O. M.*
Madison, Wisconsin, University of Wisconsin Press, 1968. xxvi, 439 s. \$ 10.

Dette er en berømt søns berømte biografi om sin berømte fader. Både fader og søn var internationalt kendte som fysikere, og faderen ganske særligt (han blev belønnet med Nobelprisen for sine opdagelser indenfor luftarter).

Biografien blev oprindeligt publiceret i 1924, efter faderens død i 1918. For ikke-specialisten har den interesse ved på en upretentiøs måde, og oftest indirekte, at vise hvorledes naturvidenskaberne omsider fandt en fremtrædende plads ved også de gamle humanistiske universiteter som Oxford og især Cambridge med udgangen af det 19. århundrede.

Foruden at skildre en naturvidenskabsmands faglige modning og stadig omsiggribende idérigdom viser bogen, hvorledes denne fysiker med sine påfaldende alsidige interesser naturligt blev en af Englands første store videnskabs-politikere, længe før dette begreb var opfundet. Han færdedes navnlig blandt datidens konservative, omgikkes Asquith og Haldane, spillede tennis med Joseph Chamberlain iført høj silke-hat, og var en af dem som græmmede sig over Parliament Bill 1911. Politisk og religiøst var han konservativ, med en urokket tro på det engelske imperium og fuld af harme over Gladstones home-rule politik i Irland. Sin Victorianisme viste han dernæst ved at deltage i de diletantiske fantasterier omkring Bacon som forfatter til Shakespeares skuespil og ved jævnligt at vise interesse for para-psykisk forskning. For ikke-fagfolk, og for ikke-videnskabs-historikere, har bogen formentlig kun en begrænset og da først og fremmest lidt kulturhistorisk interesse: at det blev en naturvidenskabsmand, som i 1908 blev kansler for Cambridge Universitetet, indvarslede en ny akademisk epoke.

ERIK ARNE HANSEN